

DVORANA UNION, MARIBOR, 29. NOVEMBER 2011, OB 19.30
ORKESTRSKI CIKEL 2011/2012, 2. ABONMAJSKI KONCERT

NORDIJSKI SIMFONIČNI ORKESTER

KONCERT OB PREDAJI NAZIVA EVROPSKA PRESTOLNICA KULTURE
TALIN IN TURKU 2011 – MARIBOR 2012.

Generalni pokrovitelj
Orkestrskega cikla

Dirigentka: Anu Tali
Solist: Mihkel Poll, klavir

KONCERTNA TURNEJA NORDIJSKEGA SIMFONIČNEGA ORKESTRA PO MESTIH
TALIN – BUDIMPEŠTA – MARIBOR – BRATISLAVA JE DEL PROGRAMA EVROPSKE PRESTOLNICE KULTURE – TALIN 2011.
SPONZOR TURNEJE: **ESTONIAN AIR**

PROGRAM JE OMOGOČILA MESTNA OBČINA MARIBOR.
KONCERT JE PODPRLO MINISTRSTVO ZA KULTURO REPUBLIKE SLOVENIJE.

KOPRODUCENT

MARIBOR2012
Evropska prestolnica kulture

www.nd-mb.si

Arvo Pärt (r. 1935):

Cantus in memoriam Benjamin Britten

Anton Lajovic (1878–1960):

Andante

Edvard Grieg (1843–1907):

Koncert za klavir in orkester v a-molu, op. 16

Allegro molto moderato

Adagio

Allegro moderato molto e marcato

– Andante quasi – Presto

* * *

Jean Sibelius (1865–1957):

Simfonija št. 2 v D-duru, op. 43

Allegretto

Tempo andante, ma non rubato

Vivacissimo – (attaca)

Finale. Allegro moderato

19. stoletje ni samo obdobje osvobojenega romantičnega subjekta, temveč tudi doba, v kateri pride v ospredje ideja karakterističnega, ki vsaj v umetnosti zahteva, da vsako umetniško delo prinaša svojo značilno barvo, obraz. Takšen karakter je bilo mogoče iskati v arhaičnem, eksotičnem in pa seveda tudi v nacionalnem. Zato ni čudno, da je 19. stoletje dokončno prebudilo tudi narode z obrobja svetovne glasbene zgodovine. Veliki italijanski, francoski in nemški glasbi, od katerih je do tega trenutka vsaka posebej pisala svojo zgodovino glasbe, se zdaj pridružijo še številne druge evropske nacije, med njimi tudi slovenska. Zdaj tudi ta želi imeti svoj razločen glas in se tako osvoboditi dolgoletnega podložništva, predvsem nemškega. V ta namen kulturna društva pričnejo pripravljati t. i. »besede«, družabna srečanja, kjer udeleženci berejo, recitirajo, poslušajo glasbo in ob koncu tudi nekaj malega plešejo. Prav na takšnih večerih se je rojevala slovenska romantična glasba – večinoma je šlo za preproste samospelve, zborovske ali klavirske skladbe, torej zvrsti, ki jih je bilo mogoče izvesti tudi s skromnejšimi zasedbami in večinoma amaterskim glasbenim znanjem. Pa tudi sicer v ospredju teh skladb ni bil visoko izčiščen glasbeni stavek, temveč bolj utilitaristične ideje: s péto besedo so želeli širiti pozitivna nacionalna čustva. Zato skladbe iz tega časa ne dosegajo visokih estetskih standardov, vendar pa so v mnogih primerih celo ponarodele.

Do pomembnega premika je prišlo ob koncu 19. stoletja, ko so si številni slovenski skladatelji pridobili dobro kompozicijsko izobrazbo na študiju v tujini. Med takšne skladatelje sodi tudi **Anton Lajovic** (1878–1960), katerega življenjska pot pa je še vedno potekala na dveh tirih. Podobno kot Gojmir Krek ali kot znamenita šentjurska zdravniško-skladateljska družina Ipavcev je svoje življenje zavezal glasbi in pravniški stroki. Na Dunaju je ob koncu stoletja študiral pravo, pri Robertu Fuchsu pa kompozicijo. Prav v tem času je napisal tri orkestrske skladbe, ki jih je kasneje objavil pod skupnim naslovom *Pesmi mladosti*. Naslov je treba brati

pazljivo, saj ne označuje le zgodnjega nastanka, temveč tudi značilno lirično, skoraj »pevsko« noto, zaradi katere je Lajovic kasneje skoraj popolnoma zanemaril simfonično glasbo ter dosegel največje uspehe v samospevih in zborih. Skladba *Andante* je nastala leta 1901 in v njej je mogoče odčitati značilno skladateljsko pripravištvost, ki se še najbolj zrcali na ravni pregledne tridelne oblike, toda melodična linija že izkazuje tudi skladatelja, ki bo kasneje v vokalu našel svoje pravo umetniško zatočišče.

V 19. stoletju so v razvoj zgodovine glasbe odločno posegli tudi nordijski narodi. Na Norveškem je do izredno dobre glasbene izobrazbe prišel **Edvard Grieg**, ki si je najpomembnejše znanje in pa tudi izkušnje nabral v času svojega šolanja v Leipzigu. Oborožen z značilnim nemškim kompozicijskim znanjem je po povratku v domovino ustvaril vrsto del, zaznamovanih z značilnim norveškim glasbenim idiomom, zaradi česar je bil tudi skladatelj sam prepričan, da je premagal »mehki pomendelssohnjeni skandinavizem«, značilen za njegove skladateljske predhodnike, kot je bil na primer danski skladatelj N. W. Gade.

Prav v Leipzigu je Grieg leta 1858 slišal Schumannov *Klavirski koncert* v izvedbi skladateljve žene Clare Schumann, in delo je nanj napravilo močan vtis. Nekateri kritiki so prepričani, da je bil ta vtis celo premočan in da je Griegov lastni *Klavirski koncert*, napisan desetletje kasneje, kar preveč podoben Schumannovemu. Skladbi si res delita skupno tonaliteto (a-mol), sorodna je simfonična zasnova uvodnega stavka, nenavadno pa so si podobne že tudi uvodne klavirske kaskade, toda kljub tem strukturalnim skladnostim preveča Griegov koncert vendarle povsem samosvoj ton, ki večinoma temelji v značilnem norveškem pridihu. Tako je povsem originalen tematski material, za katerega je značilno, da je zgrajen iz kratkih fraz, ki se pogosto ponavljajo ali sekvenčno stopnjujejo, nezamenljivi pa so tudi barviti harmonski jezik in sledi norveške ljudske glasbe.

Prvi stavek je zasnovan široko simfonično, zaznamujejo pa ga spremembe tempa in različni karakterji:

njegova forma je torej simfonična, vsebina pa prosto rapsodična. Drugi stavek prinaša lirično poglobljeno melodijo, ki jo z arabeskami obigrava klavir, »norveška« energija pa se dokončno sprosti v finalu, ki je zasnovan kot *halling* oz. *springdans*, značilni norveški ples s stalnim kvintnim pedalom. Druga tema finala v solo flavti je kontrastno lirična, vendar pa jo skladatelj ob koncu stopnjuje do vihrave zmagovitosti. Franz Liszt je bil nad delom, ki mu ga je v Rimu predstavil mladi skladatelj, navdušen – najbrž tudi nad kadenco, ki solistu omogoča, da predstavi ves arzenal svoje virtuoznosti.

Finski nacionalni skladatelj pa je prav na prehodu med 19. in 20. stoletjem postal **Jean Sibelius** (1865–1957). Nacionalna čustva svojih rojakov je najprej ogrel s simfoničnim delom *Finska* in *Prvo simfonijo*, dokončno pa se je kot simbolični nosilec finskega boja za osvoboditev izpod ruske nadvlade utrdil s svojo *Drugo simfonijo*, ki je nastala med letoma 1901 in 1902. V tej simfoniji se je Sibelius v marsičem odvrnil od klasiističnih simfoničnih zgledov, kar je še najbolj razvidno v prvem stavku. Ta samo še v obrisih spominja na klasično sonatno formo, najbolj nenavadna pa se zdi izredno fragmentirana motivika – stavek se zdi sestavljen iz okruškov melodičnih linij, ritmičnih motivov in zvočne barve posameznih instrumentov, zaradi česar je formalna gradnja še najbolj podobna nekakšnemu mozaičnemu delu. V središču tako ni obdelava predstavljenih tem, temveč bolj njihova geneza.

Seveda pa takšna zasnova omogoča tudi bolj poudarjeno semantično branje simfonije. Tako prvi stavek razkriva nekakšno rustikalno nedolžnost, v kateri tičita glasbena moč in brezkompromisnost. Drugi stavek v prevladujočem molu prinaša občutek tožee nadoblasti, pri čemer je »pesem smrti« v fagotih skladatelj zasnoval z mislijo na Kamnitega gosta iz Don Juana, sledečo pritajeno molitev v godalih pa je v partituri sprva označil kot Kristusovo temo. Scherzo slika upor, značilno pa je, da sta obe njegovi temi kljub močni kontrastnosti zasnovani na repeticijah, kar ju strukturno

povezuje s samim začetkom simfonije. Finale v sonatni obliki je slika vsesplošne zmage, pri čemer druga tema s svojo ponavljajočo se recitativnostjo spominja na epski slog finskega nacionalnega epa *Kalevala*.

Estonija je svojo dokončno potrditev kot ena izmed evropskih glasbenih velesil dobila v 20. stoletju. Med svoje najbolj znane skladateljske rojake danes uvršča **Arva Pärta** (1935), ki je prehodil dolgo pot do svoje glasbene »osvoboditve« in s tem samonikle kompozicijske govorice. Sprva je ostajal zavezan dediščini neoklasicizma, nato pa se je pričel ukvarjati s serialno glasbo. Po letu 1964 pa je napisal več kolažev, v katerih je modernistični serializem združeval z neobaročnimi odzveni, s čimer si je prislužil kritike sovjetskih oblasti. Po letu 1968 se je umaknil v samoto in študiral staro glasbo in gregorijanski koral. Po osmih letih takšne izolacije je razvil samostojni slog, ki ga imenuje »tintinnabuli«. Gre za dvoglasno homofono teksturo, pri kateri se melodični glas večinoma giblje v postopih, spremljevalni ali tintinnabuli glas pa igra tone toničnega trizvoka.

Leta 1976 je prav v tem slogu napisal tudi skladbo *Cantus in memoriam Benjamin Britten* za takrat preminulega angleškega kompozicijskega velikana 20. stoletja, do katerega je Pärt, ne da bi ga v resnici poznal, čutil posebno osebno in estetsko bližino. Zasnova skladbe za godalni orkester in zvon je precej enostavna: vsak part godal je razdeljen v dve skupini, pri čemer prva igra spuščajočo se lestvico a-mola, druga pa obigrava tone akorda iste tonalitete, pri čemer glasovi godal potekajo v različnih hitrostih. Zaradi tega imamo kljub nespremenljivosti materiala občutek ves čas spreminjajočih se zvočno-barvnih odtenkov. Prav slog, značilen za *Cantus*, ki spominja na starodavno statiko in zaradi skopo odmerjenega materiala nekoliko tudi na ameriški minimalizem, je avtorju prinesel svetovno slavo. Leta 1980 je Pärt emigriral na Dunaj, od tam pa se je odselil v Berlin, danes pa ponovno živi v Talinu.

Gregor Pompe

NORDIJSKI SIMFONIČNI ORKESTER

Skozi stoletja je bile Estonija priča preseljevanju narodov in tako podvržena kulturnim vplivom Danske, Nemčije, Poljske, Švedske, Finske in Rusije. Zato je povsem naravno, da se je prav tukaj na obalah Baltskega morja rodil Nordijski simfonični orkester. Estonija še zmeraj označuje križišče Vzhoda in Zahoda, torej ozemlje, kjer se srečujejo religije in kjer so bila zmeraj locirana pomembna trgovska pristanišča. Dežele okoli Baltika imajo tako skupen ritem življenja, ki se odraža tudi v njihovi glasbi, obenem pa ima vsaka kultura svoje lastne zgodovinske lastnosti. Rezultat združevanja teh razlik bogati evropski sever, povezuje glasbenike in občinstvo ter tolmači nordijsko kulturo kot entiteto.

Nordijski simfonični orkester je mednarodni simfonični orkester, ki sta ga leta 1997 pod imenom Estonsko-finski simfonični orkester ustanovili Anu in Kadri Tali, z namenom spodbujanja kulturnega sodelovanja med državama. Danes so v orkestru predstavniki petnajstih različnih držav. V vključevanjem glasbenikov iz drugih vodilnih svetovnih orkestrrov se tukaj srečujejo najboljše lastnosti različnih glasbenih šol in tradicij. V svojih programih orkester združuje tako železni klasični repertoar kot tudi manj znana dela in izvaja zelo dobro sprejete tematske koncertne sezone (denimo *Glasbene prestolnice sveta, Življenje in smrt, Obraz severa* itd.). Z orkestrom je nastopilo že mnogo velikih glasbenih imen, med njimi Renaud Capucon, Kalev Kuljus, Ramon Ortega Quero, David Geringas, Carolin Widmann in Jörg Widmann.

Pri založbi Warner Music so izdali dve plošči, o orkestru in dirigentki pa je bilo posnetih že mnogo televizijskih dokumentarnih oddaj (med drugim na postajah YLE, ARTE, ARD, Deutsche Welle in Japan NHK). Vodilo Nordijskega simfoničnega orkestra ostaja vzpostavljane drugačnega pristopa k evropski glasbi, ki poteka preko izmenjav in z združevanjem glasbenega znanja različnih evropskih šol. Cilj orkestra je vključevati mlajše glasbenike med uveljavljene profesionalce in tako bogatiti skupno glasbeno ustvarjanje. Rezultat

je zmeraj sveža glasbena govorica ter mladostna in živahna kultura zvoka.

Delovanje orkestra je podprto s strani Prijateljev Nordijskega simfoničnega orkestra.

ANU TALI

Anu Tali velja za eno najzanimivejših dirigentk mlajše generacije in je zmeraj na preži za svežimi glasbenimi idejami.

Rodila se je v Estoniji, kjer je najprej študirala klavir in diplomirala na Talinskem konservatoriju, nato pa je nadaljevala študij dirigiranja na Estonski akademiji za glasbo ter se izpopolnjevala na Državnem konservatoriju v Sankt Peterburgu pri Ilji Musinu, Leonidu Korčmarju in Jormi Panuli.

Redno sodeluje z vrhunskimi orkestri svetovnega formata, kot so Filharmonični orkester iz Strasbourga, Narodni orkester iz Lyona, Simfonični orkester iz Gothenburga, Orkester Mozarteum iz Salzburga (s katerim je debitirala na Salzburškem festivalu leta 2006), Nemški simfonični orkester iz Berlina, simfonični orkestri Severnonemškega radia, Hessenskega radia iz Frankfurta, Južnozahodnega radia Baden-Badna in Freiburga, Srednjenemškega radia iz Leipziga in Bavarskega radia ter Nemška komorna filharmonija iz Bremna.

Po uspešni izvedbi opere *Carmen* v Državni operi Magdeburg jo je Baročni orkester iz Freiburga povabil k sodelovanju pri produkciji Gluckove opere *Telemaco* na festivalu Scwetzingen in v Operi Basel.

V letošnji sezoni bo Anu Tali med drugim debitirala z Narodnim orkestrom Francije iz Pariza, Dunajskim radijskim orkestrom, ponovno pa bo vodila Švedski radijski simfonični orkester, Estonski nacionalni simfonični orkester, Orkester Münchenskega radia in Musikkolegium iz Winterthura. Nedavno so pod njeno taktirko izvedli zelo dobro sprejeto pol-scensko izvedbo Goebbelsovih *Pesmi vojn, ki sem jih videl*, med drugim tudi v newyorškem Lincolnovem centru, londonskem centru Southbank ter v Barceloni in Seattlu.

Skupaj s svojo sestro dvojčico Kadri sta leta 1997 ustanovili Nordijski simfonični orkester z namenom krepitve kulturnega sodelovanja med Estonijo in Finsko ter združevanja glasbenikov z vsega sveta. Danes so v orkestru predstavniki iz petnajstih držav, ki so obenem tudi člani velikih svetovnih orkestrrov. Orkester je s svojo prvo mednarodno turnejo leta 2007 koncertiral v Berlinu in Münchnu.

Swan Flight, prva zgoščenka Anu Tali, je izšla leta 2002 pri založbi Finlandia/Warner Classics ter ji prinesla nagrado echo za mladega glasbenika leta. Zaradi svojih zaslug pri promociji estonske glasbe je prejela več vrhunskih estonskih nacionalnih nagrad.

MIHKEL POLL

Petindvajsetletni pianist Mihkel Poll se je rodil v Talinu, kjer še zmeraj biva. Trenutno študira na Estonski akademiji za glasbo in gledališče pri Ivarju Ilji ter na glasbeni šoli Guildhall pri Ronanu O'Hori. Izpopolnjeval se je na mojstrskih tečajih Paula Lewisa, Angele Hewitt, Petra Donahueja, Vere Gornostajeve in drugih uveljavljenih pianistov.

Tako doma kot tudi na mednarodnih tekmovanjih je Poll osvojil številne nagrade in priznanja, med drugim tudi prvo nagrado na mednarodnem tekmovanju Rina Sala Gallo v Italiji, leta 2004. Istega leta je poleg prve nagrade prejel tudi 4 posebne nagrade na domačem Državnem tekmovanju interpretacije klasične glasbe, leta 2006 pa prvo in posebno nagrado na prvem Talinskem mednarodnem klavirskem tekmovanju. Pozneje istega leta je osvojil še prvo nagrado na Mednarodnem tekmovanju v španskem Ferrolu.

Koncertiral je v Estoniji, Rusiji, Španiji, Franciji, Belgiji, Združenih državah, Veliki Britaniji, Grčiji in Latviji. Nastopil je z Latvijskim in Estonskim državnim simfoničnim orkestrom, z Nordijskimi simfoniki, z orkestrom Pärnu in Simfoničnim orkestrom Vanemuise. Redno nastopa s priznanimi estonskimi komornimi instrumentalisti in pevci. Njegov repertoar je izjemno širok in vključuje skladatelje od J. S. Bacha do G. Ligetija.

Koncertna poslovalnica Narodnega doma Maribor napoveduje:

sobota, 17. december 2011, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

2. abonmajski koncert Komornega cikla

GODALNI KVARTET TARTINI

MONIKA LESKOVAR, VIOLONČELO

Spored: Dmitrij Šostakovič,

Claude Debussy, Franz Schubert

sreda, 25. januar 2012, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

3. abonmajski koncert Orkestrskega cikla

BAROČNI ORKESTER LA FOLIA

Vodja: Robin Peter Müller, violina

Solistka: Julia Schröder, violina

Spored: Letni časi

(Jean-Baptiste Lully, Antonio Vivaldi)

Narodni dom Maribor napoveduje:

četrtek, 1. december, ob 14.00

Dvorana Union, Maribor

2. abonmajski koncert »Cikla za mlade«

HARFIOLA

Glasbeno gledališče Trubadur

Napisala: Natalija Š. Cilenšek

Nastopata: Natalija Š. Cilenšek, violina, viola;

Bronislava Prinčič, harfa

december 2011, več terminov

Velika dvorana Narodnega doma

Komedija, za izven

SAŠO HRIBAR SHOW

Avtorski projekt: Sašo Hribar

VEČER

RTS

Informacije in prodaja vstopnic:

Informacijska pisarna
Narodnega doma Maribor,
Ul. Kneza Koclja 9, Maribor;
vsak delavnik od 10. do 17. ure,
v soboto od 9. do 12. ure
ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred
vsakim koncertom.

T:
(02) 229 40 11
(02) 229 40 50
040 744 122
031 479 000

E:
vstopnice@nd-mb.si
spletni nakup vstopnic:
<http://nd-mb.kupikarto.si/>

<http://www.nd-mb.si/>

Naklada: 500 kom